

NAGY László
A magyar Rendőrség-történeti Múzeum története

A szerző a Rendőrtiszti Főiskola hallgatója. Publikált tanulmánya diplomamunkájának szűkített kivonata.

A bűn olyan régi, mint maga az ember. A bűnnel való harc is öröktől fogva van. Ezt a harcot maga a Seregek Ura is nehéznek ítélné, mert már az ószövetség prófétái által sűrű intelmeket és útmutatásokat küldött kiválasztott népének. Mindhiába. „A hamis esküvés, a hazugság, a gyilkosság, az orvság és a paráznaság eláradtak és egyik vér a másikat éri” – idézhetjük a Bibliából HOSEÁS prófétát.

A harc azóta is folyik évezredek át, váltakozó eredménnyel. Drákói törvények, statáriumok, börtön, gályarabság, halálos ítéletek nem voltak képesek a bűn szörnyetegét legázolni, csak rövidebb-hosszabb ideig megfélemlíteni. Ma ismét áll a harc és újból idézhetjük az ószövetség prófétáit. Csak hogy ma már a próféták helyett egész armádák vívják – mégpedig fegyverrel, nem ékesszólással – a bűn elleni vég nélküli háborúkat.

Ezek a harcoló armádák napjainkban a különböző országok rendvédelmi szervezeteit foglalják magukba, akik az emberiséggel egyidős egyik legfontosabb igényt, alapjogot kívánják biztosítani, mégpedig a biztonsághoz való jogot, amelyet az emberek saját maguk, önállóan nem képesek megvalósítani, megteremteni.

A közbiztonság fogalmához szorosan kapcsolódnak a megteremtését, fenntartását biztosító szervezetek, így a Rendőrség is, amely napjainkban a nyilvánosság által figyelemmel kísért, kritizált intézmény.

A világ rendvédelmi szervezetei a bűnözés elleni harcokban a tapasztalatok és bizonyítékok gyűjtésével különböző módszereket, iránymutatásokat, eljárásokat dolgoztak és fejlesztettek ki a bűn és bűnözők megállítására, visszaszorítására. Ezek közül az évszázadok folyamán egyre nagyobb jelentőségű „módszer” a bűnjelek és a bűnügyi munkára nézve kiemelt fontosságú tárgyak gyűjtése és azok rendszerezése.

A gyűjtés – hasonlóan más szakterületekhez – a rendvédelmi munka terén nagy jelentőségű.

Dolgozatomban a nemzetközi folyamat magyar ágát szeretném bemutatni. Választ szeretnék adni arra, hogy:

- mekkora jelentősége van a Rendőrség-történeti Múzeumnak napjainkban és
- az intézmény milyen értékeket közvetít a társadalom számára?

A Rendőrség-történeti Múzeum története.

A múzeum történetének kutatása során a legkorábbi utalást a múzeum elődjére egy 1898-ban kiadott az Állami Rendőrség működését részletező kiadványban találtam, amelyben számunkra legfontosabb a bűnügyi nyilvántartást bemutató fejezet, azon belül is a bűnjel-gyűjtemény.¹

A bűnügyi nyilvántartást, amely a bűnügyi osztály sikeres működésének egyik nélkülözhetetlen segédeszköze volt, a fővárosi rendőrség különös gondossággal kezelte. Évről évre fejlesztették. Ez képze később a magját, alapját a múzeumnak.²

A nyilvántartás anyaga több részből állt: rovott múltúak nyilvántartása, a körözöttek nyilvántartása, a föltételeken szabadságoltak nyilvántartása, az arcképanyilvántartás, a hullafényképek nyilvántartása, tárgynyilvántartás, rendőri lapok nyilvántartása, **Bűnjel-gyűjtemény**.

Éveken át tartó szervezés és erőfeszítés után a bűnjel-gyűjtemény létesítésére is sor került. A gyűjtés csak lassan haladt, mert a budapesti rendőrség nem akart „lomtárat” összeállítani minden érdekesség nélküli bűnjelekből, hanem a gyűjtemény célja azokat a bűnjeleket megszerezni csupán, amelyek kriminalisztikai szempontból is érdekesek, de főleg a nyomozó tisztviselőkre nézve egy vagy több okból tanulságosak. A bíróságok és ügyészségek részéről is biztosított volt a támogatás. A gyűjtés meglehetősen lassú folyamat volt, mivel az adott bűnügy teljes befejezése után kézbesítette vissza a rendőrség a bűnjeleket a gyűjteménye számára.

Az 1897-es évben elég szép és tanulságosan érdekes bűnjelgyűjteményt alakított ki a fővárosi rendőrség, amelyet az alábbi kimutatás igazol a legjobban.

A külföldi rendőrségekkel való szoros kapcsolattartás eredményeképpen egyes – külföldön történt – tanulságos nagyobb esetekről fényképfelvételeket is beszerzett a budapesti rendőrség.

A gyűjtemény tárgyai – csoportokba foglalva – a következők voltak:

- **Betöréses lopás:** egy kulcsgyűjtemény a megfelelő kulcsbajusz rajzokkal, egy tolvajkulcs-gyűjtemény, egy lakat-gyűjtemény csupa feltört lakatból összeállítva, – bemutatja e gyűjtemény a különféle lakat nemeket és feltűnteti azok feltörésénél elkövetett módszert is – 4 db feltört Wertheim-szekrény

oldalfal, szintén a feltörésnél elkövetett módszer illusztrálására, feszítő vasak és vésők, kasszatörések-nél használt körfűrők, PAPACOSTA betörő eszközei csoportosan összeállítva, számos fénykép, részben helyszíni felvételek, részben különféle betörő eszközökről és törési módozatokról felvéve.

Az összes eddig felsorolt betörőeszközök csoportos összeállítását nem annyira az egy és ugyanazon esetből való származásuk tette kívánatosná, hanem azon körülmény, hogy az összes használt betörőeszközök között ezek voltak a legtökéletesebbek, a lepraktikusabbak és kiváló anyagból készültek.

- **Csalás, hamisítás:** hamis papírpénzek, amelyek régi egy- és tízforintosok, hamis pénzek készítésénél használt klisék, eredeti, de valamely kémiai befolyás folytán hamisnak látszó ezüst 1 forintosok hamis nikkel pénzek, FARKAS Menyhért bűnügyéből származó hamis lottószám-tokok, illetve számok, egy bankóprés gyanánt eladott fadoboz, hamis pénzekről felvett fényképek.

- **Erkölcstelen tartalmú sajtótermékek.**

- **Erkölcstelenségeket ábrázoló fényképek.**

A többi bűn nemekre vonatkozólag nagyszámú fénykép egészíti ki a szervezés kezdetén lévő ezen tárgyak sorozatát. E fényképek megválasztásánál is tanulság a cél. Helyszíni felvételek, külföldi hatóságok birtokában lévő tanulságos bűnjelek képei. Érdekes ezek között egy a hamburgi rendőr igazgatótól kapott 100 kis fényképet (kb. ugyanannyi bűnesetről) magában foglaló album, az egyes eseteket röviden elmondó tárgymutatóval.³

Azonban a fenti bűnjel gyűjteménnyel kapcsolatban találkozhatunk olyan véleményekkel, amelyek annak átalakítását szorgalmazzák. Az 1899-es évben a Magyar Jogászegylet ülésén dr. VÁMBÉRY Rusztem elhangzó beszéde a bűnügyi múzeumokról rávilágított arra, hogy miért szükséges a bűnjel gyűjtemény átszervezése. Dr. VÁMBÉRY Rusztem értekezésében felhívja a figyelmet a kriminalista gyakorlati kiképzések két fontos intézményére, a bűnügyi múzeumra és az ezzel kapcsolatos bűnügyi intézetre, amely véleménye szerint a büntetőtudományoknak a teljesen elhanyagolt része. A büntetendő cselekmény teljes anyagának ismerete a kriminalistának, legyen az ügyész vagy védő, vizsgáló-vagy ítélő bíró egyaránt fontos. Annak követelése, hogy minden vizsgáló- vagy ítélőbíró, minden, a nyomozást irányító ügyész műlakatos vagy mechanikus legyen nem várható el, de az megkívánható, hogy a gyakorlati kriminalista töviről hegyire ismerje azokat az eszközöket és módszereket, amelyek valamely büntetendő cselekmény elkövetésére szolgálnak.

Nevezett példának hozza fel az 1895-ben Linzben tartott Nemzetközi Büntetőegyesület kongresszusán elhangzottakat, ahol behatóan tárgyalták a kriminalisták gyakorlati kiképzésének a kérdését.

A kongresszuson különböző lehetőségeket vetnek fel, ezek között a legjelentősebb a kriminalisztika, mint bűnügyek tanának oktatása, valamint ezen belül a bűnügyi múzeumok, mint a kriminalisztika tananyaga.

Az értekezésből további információkat kaphatunk az akkori gyűjtemény, mint a bűnügyi múzeum elődjének keletkezéséről. Dr. VISONTAI Soma országgyűlési képviselő 1892-ben az akkori belügyi kormány figyelmét ráterelte a rendőri múzeumokra. Ennek hatására a belügyminisztérium 1893-ban átírt az akkori igazságügyminiszterhez, hogy a büntetendő cselekmények elkövetésénél használt eszközöket a budapesti államrendőrségnek bűnjelmúzeum felállítása végett átengedjék, a büntetőtörvénykönyvnek az e tárgyak elkobzására és megsemmisítésére vonatkozó paragrafusának módosításával. Az igazságügyminiszter megvalósíthatónak tartotta ezt, oly módon, hogy a rendőrség a bűnjelek áttételénél jelölje meg azokat, amelyeket a gyűjteménybe felvenni kíván, azon bűnjelek közül, melyek egyenesen a bírósághoz kerülnek.

Dr. VÁMBÉRY Rusztem az értekezésében a meglévő bűnjel-gyűjteményről így ír: „A kasszabetörésekre vonatkozó anyag igen becses, sőt talán párját ritkítja az összes európai rendőri múzeumokban, a legnevezetesebbeket: a berlinit, a hamburgit és brüsszelit sem véve ki, de ez még magában véve inkább ritkasággyűjtemény, mint múzeum. Ettől eltekintve nem láttam egyebet, mint néhány fényképet, egy faszekrényt, melyet csalók mint pénzhamisításra szolgáló gépet akartak hiszékeny parasztnak eladni. Végül azt a fel nem robbanó szardínia-skatulyát, mely a képviselőház ellen tervezett állítólagos merénylet alkalmával foglaltatott le. Mind e tárgyak helyszüke miatt két különböző szobában álló szekrény fiókjában vannak lehetőleg alkalmatlanul elhelyezve, úgy hogy más mint rendőrségi hivatalnok nem férhet hozzá. Alig hiszem egyébként, hogy ne lehetett volna már eddig is több tárgyat beszerezni, ha elhelyezésükről gondoskodni lehetne...”⁴

Továbbiakban a bűnügyi múzeum lehetséges felépítését vázolja fel, amely iránymutatást adhat a jövőben. Ennek mintája az 1895-ben felállított Graz-i rendőrmúzeum.

A felállítandó múzeum nem lenne rendőrségi múzeum, hanem a nyomozás, vizsgálat és ítélkezés céljait egyaránt szolgálná, célja az lenne, hogy a kriminalitás fejlődését bizonyos meghatározott kereteken belül feltüntesse. A rendszer, mely szerint a múzeumba beszállított tárgyakat elrendezik úgy va-

lósulna meg, hogy az összes tárgyat folyószámmal látják el és ezen felül összetartozóságuk szerint csoportokba osztják. 15 csoportot különböztetnek meg: törvényszéki orvostani csoport (szétzúzott csontok, koponyák eszközökkel), készítmények (haj, vér), mérgek, abortus előidézésére szolgáló szerek, eszközök és fegyverek, melyek testi sértés elkövetésére szolgálnak, lövedékek a használt fegyver, (töltés és távolság megjelölésével), ad hoc állatvérrel preparált vérvnyomok különböző alapokon, lábnyomok, lábnyomatok hamis kártyák, hamis kockák, (amelyeket hamis játékosok felhasználnak), hamisított okiratok, (pecsétek, műtárgyak, régiségek), tolvajszerszámok, álkulcsok, titkosírások és a tolvajnyelv gyűjteménye, gyűjtogatásra és robbantásra szolgáló eszközök, babonára vonatkozó tárgyak, amelyek gyakran nyújtanak felvilágosítást a büntetendő cselekmények motívumairól, cigányoknál talált tolvajszerszámok, jövendőmondógépek stb., vegyes csoport.⁵

A bűnügyi nyilvántartás viszonylag rövid időn belül kinőtte

Az elhelyezési kereteket. A fővárosi rendőrség 1902-ben megvette a Ferenc József tér 8. szám alatti házat, melyet 1903 novemberére felújított. Ide költözött a bűnügyi nyilvántartás is, melyet 1906-ban országossá szervezettek át.⁶

A bűnügyi múzeum hivatásának fontosságára külföldön az 1890-es évek elején Caesar LOMBROSO ismert kriminológus és Hans GROSS grazi egyetemi tanár hívták fel a jogászvilág érdeklődését, az előbbi Turinban, az utóbbi Grazban megalakítva az első ilyen nemű gyűjteményt.

A múzeum megvalósulása még néhány évet váratott magára. Az igazságügyminiszter 1908-ban rendeleti úton hozta létre a bűnügyi múzeumot: „Mindazokat a tárgyakat, amelyeket a kir. bíróság elkövetett, az esküdtbíróság, vagy a kir. törvényszék hatásköréhez tartozó ügyekben a kir. ügyészség, a kir. járásbíróság hatásköréhez tartozó ügyekben pedig a kir. járásbíróság vezetője a székesfővárosi m. kir. államrendőrség főkapitányi hivatalánál, vagy valamely csendőrségi parancsnokságnál, vagy más közhatóságnál szervezett bűnügyi múzeum megkeresésére, az eljárás jogerős befejezése után a múzeumnak megküldi. A kir. ügyészség vagy a kir. járásbíróságnak vezetője hivatalból is köteles a székesfővárosi m. kir. államrendőrség főkapitányi hivatalánál szervezett vagy a legközelebb eső bűnügyi múzeumba küldeni azokat a tárgyakat, amelyek megőrzése a nyomozó hatóságoknak vagy a büntetőjogi tudományos továbbképzésnek céljaira kívánatos.

Ha az elkobzott tárgy ritkaságánál vagy más oknál fogva tudományos szempontból különösen tanulságosnak, vagy olyannak mutatkozik, amely a büntető cselekmény elkövetésével valamely új módozatát világítja meg, ily tárgyra a székesfővárosi m. kir. államrendőrség főkapitányi hivatalánál szervezett bűnügyi múzeumnak más bűnügyi múzeumnak netalán korábban érkezett megkeresésével szemben is előjoga van. Ily tárgy elkobzásánál a székesfővárosi m. kir. államrendőrség főkapitányi hivatalánál szervezett bűnügyi múzeumot értesíteni kell.”⁷

1908-ban a budapesti Állami Rendőrség bűnügyi osztályának keretébe beillesztett bűnügyi nyilvántartáson belül létrehozták a Bűnügyi Múzeumot, amelynek működéséhez a továbbiakban a megfelelő törvényi alapok is adottak voltak. A Bűnügyi Múzeum – amely a korabeli újságcikkek és feljegyzések szerint a főkapitányság Ferenc József téri épületében (ma Roosevelt tér) kapott helyet – nem volt nyilvános múzeum, mert a gyenge erkölcsűek, bűnöző hajlamúak, vagy éppen bűnözők számára sok veszedelmes ösztönzést, „okulást” nyújthatott volna. Éppen ezért csak indokolt esetben, tanulmányi, kutatási célból adtak engedélyt orvosoknak, ügyvédeknek, büntetőjogászoknak a múzeum megtekintésére.

A bűnügyi múzeum 124 tárgycsoportot számlált és évről évre több tanulságos és érdekes tárggyal gazdagodott. A beküldött tárgyakat sorszám szerint egy erre a célra szolgáló katalógusban vezették be. A múzeumot minden évben gyakran látogatták.

Dr. KELETY Géza rendőrfogalmazó – aki később mint főkapitány-helyettes ment nyugdíjba – kezdte meg a múzeum anyagának gyűjtését. Először a főkapitányság nyilvántartó hivatalában egy kis szobát bocsátottak a bűnügyi múzeum rendelkezésére, később a daktiloszkópia alatt lévő pincehelyiségben gyűjtötték össze az anyagot, majd 1926-tól Budapest ostromáig⁸ a múzeum, a főkapitányság üvegtetős udvarán kapott helyet.

A múzeumban bűnjelek és fényképfelvételek örökítették meg az utolsó évtizedek rendőri szenzációit. Borzalmas rémdrámák, bestiális gyilkosságok, pusztító tűzvészek, merényletek, rablások és egyéb bűnügyi esetek fényképei és hátramaradt bűnjelei sorakoztak egymás mellett. A szakértői kéz, amely összeállította a nagy érdekességű gyűjteményt, gondoskodott arról is, hogy a rendőri események helyszíni felvételei mellett helyet foglaljon az esemény hőséneke a fényképe is, vagy ha a bűncselekmény tettese nem került rendőrkézre, akkor ezt is feltüntették.

Az első teremben üvegszekrényekben állították ki a régi bűncselekmények emlékeit. A legrégebb fénykép Magyarország utolsó országbírájának egyik gyilkosát, SPANGA Pált ábrázolja, aki 1883-ban

BERECZ Jánossal és PITÉLI Mihállyal együtt gyilkolták meg MAJLÁTH Györgyöt. A gyilkos csikós ruhában, fején árvalányhajás pörge kalappal, kezében fokossal volt látható a képen. Régebbi híres bűnügyek szereplőinek fényképein volt az 1800-as évek hírhedt kalandora SOMOSKEÖY Géza, a félmillió sikkasztás után nyomtalanul eltűnt fővárosi díjnok, MICSINAI Mihály, a sikkasztó postaaltiszt, KECSKEMÉTHY Győző és a HAVERDA-bűnper szereplői.

Ismert pénzhamisítók szerszámai, a világhírű PAPACOSTA görög „úri” kasszafúró banda szerszámai és más bűnjelek sorakoztak egymás mellett. Az egyik sarokban megtalálható volt KISS Bélának a cinkotai tömeggyilkosnak a bádoghordója, amelyekbe szerencsétlen fiatal női áldozatait gyömöszölte be. A közelében két koffér volt, az egyikben MÁGNÁS Elzának – akit a házvezetőnője és annak barátja gyilkoltak meg – a holttestét vitték ki a budai Dunaparra. A másikban SCHREIBER Tamás barátnőjét NAGY Máriát egy Hernád utcai lakásban megfojtotta, holttestét beletette a bőröndbe és feltette a szolnoki vonatra.

Fényképek mutatták be, hogy egy Rákóczi úti szállodában történt gyilkosság tettesét a dulakodás közben leszakadt „Angol szabóság” feliratú nadrággombja alapján nyomozták ki. FUTÓ Imre detektív felügyelő nagy hírű nyomozási esete volt ez, amely példaként szerepel a budapesti rendőrség történetében.

A bombagyűjtemény darabjai sem voltak mindennapi tárgyak. A vitrinek üvegei mögött régimódi bombák, pokolgépek és robbanókészülékek sorakoztak. Érdekes látnivaló volt a merényletek eszközeinek rekonstruált modelljei. Köztük ORSINÉ, aki merényletet kísérelt meg III. Napóleon ellen. A pozsonyi Nobel-dinamitgyár készítette a modelleket 1900-ban a párizsi Világkiállításra, azonban nem merték kiállítani azokat, nehogy a rettegett anarchisták és nihilisták tanuljanak belőlük.

Egy önműködő revolver készülék is látható volt, amely egy egyedülálló eset bűnjele. Egy lakatossegéd szerkesztette a különös készüléket. Albérletben lakott és állandóan meglopták. Elhatározta, hogy leleplezi a tettest. Szekrényének ajtajára belülről felszerelte a saját maga által konstruált önműködő revolverkészüléket. Amikor a tolvaj ismét felnyitotta a szekrényt, a revolver elsült és súlyosan megsebesítette. Természetesen nemcsak a tolvajt, hanem a szerkezet készítőjét is felelősségre vonták.

Egy üvegbúrában látható volt egy aprólékosan kidolgozott helyszín: a magyar rendőri krónika legnagyobb szabású, szörnyű esetének emlékeztetője, a biatorbágyi vasúti híd, ahol MATUSKA Szilveszter ekrazittal felrobbantott egy robogó gyorsvonatot. A fényképek mellett volt a bomba mintája és a robbanóeszköz repeszdarabjai.

Néhány méterre az egyik fővárosi titkos rulett klub lefoglalt felszerelésében gyönyörködhetnek: a legmodernebb rulettgép volt ez, amelyet Párizsból csempészték Budapestre.⁹

A két kisebb teremben a rendőrség fejlődésével kapcsolatban találhattunk anyagokat. A legelső fővárosi rendőr egyenruhája és felszerelése, a jövő főkapitányságának tervezete, a rendőrség egyes intézményeinek működéséről, a gyermekrendőrség, az életvédelmi osztály működéséről, a rendőrlaktanyáról és toloncházról. Az első budapesti villanyrendőr is a múzeumban volt elhelyezve, régebben az Andrássy út és a körút kereszteződésénél volt felállítva és nevezetessége az volt, hogy csengővel működött.¹⁰

Az 1942. évi híradások szerint a Bűnügyi Múzeum gyűjteménye több mint 10 000 tárgyat számlált. Dr. VASSKÓ Gyula rendőrfőtanácsos állt a múzeum élén, munkatársa BOGDÁNOVICS László rendőrtisztviselő volt.¹¹

Az elkövetkezendő évek a gazdag és egyedülálló múzeum sorsát megpecsételték, a II. világháború alatt a múzeum anyaga megsemmisült. A II. világháború befejezését követő személyi kultusz időszakában a rendőri vezetők nem támogatták a múzeum újjászervezését, az anyagok gyűjtését.¹²

A rendőrségi vezetők 1958-ban ismerték fel először a múzeum szerepét a rendőrségi állomány képzésében, továbbképzésében. A múzeum történetében egy újabb állomás volt, hogy a Budapest Németvölgyi úton kriminalisztikai oktató kabinetet hoztak létre, amelynek gyűjteménye új tartalommal szolgálta a rendőrség állományának képzését. Gyűjteménye a nyilvánosság elől elzárva működött, ezért kevés információ található ezekről.

1958–1963-as évek közötti időszak a folyamatos gyűjtés és bővítés időszaka volt, amelynek eredményeképpen 1963-tól új helyen a Budapest Mosonyi u. 9. szám alatt újból megnyílt a Bűnügyi Múzeum.¹³

A budapesti Mosonyi u. 9. számú épület történetéről néhány adatot érdemes megjegyezni. 1886-ban belügyminiszteri rendelettel felépítették a fenti helyen a fogházat és toloncházat, amely tulajdonképpen a budapesti rendőri büntetőbíróságok által különféle kihágások miatt elzárásra ítélt büntetésének végrehajtására épült fel. Itt intézték a toloncolási eljárásokat, az internálási ügyeket, a rendőri felügyelet alá helyezéseket.¹⁴

A múzeum 1967-ben mint országos gyűjtőkörű szakmúzeum megkapta a működési engedélyét. Mivel védett objektumban helyezték el, csak szervezett, csoportos formában látogathatták az önkéntes rendőrök, joghallgatók, orvostan hallgatók, a KISZ és MSZMP szervezetek.¹⁵

Rendőrség-történeti és bűnügyi gyűjteményével szervesen beilleszkedett a rendőrség továbbképzési rendszerébe, az elméleti és gyakorlati oktatás kiegészítőjévé vált.

A múzeum fenntartója az ORFK Bűnügyi Technikai Intézet, felügyeleti szerve a Belügyminisztérium volt.

A múzeum gyűjtőköre kiterjedt a magyar rendőrség történetének, valamint a bűnözés elleni harc módszereinek és eszközeinek tárgyi, valamint dokumentációs emlékeire.

Kiállításokat szervezett a helyes rendőri intézkedések, a jellegzetes bűnelkövetési és az ezekkel szemben álló felderítési és megelőzési módszerek, valamint korszerű bűnügyi technikai és egyéb eszközök bemutatására. A múzeum segítette a belügyi szervek szakmai oktatását, gyűjtötte a rendőrség életét, tevékenységét ábrázoló alkotásokat. Működtette a bűnügyi szakkönyvtárat, bővítette a könyvtárlományt, beszerezte a kriminalisztikai tárgyú szakirodalmat, intézkedett a fordítatásukról, valamint kölcsönözte a könyvtári anyagokat.

A múzeum szakmai-tudományos munkájának segítésére és társadalmi bázisának szélesítésére múzeumi tanács működött, amely irányelveket és javaslatokat tárgyalt, fogadott el a múzeumfejlesztés, gyűjteménygyarapítás, tudományos kutatás, kézművelődési feladatok megvalósításához.

A múzeum szervezeti egységei voltak: szakgyűjtemények, kiállítások, könyvtár, restaurátor műhely.

A múzeum igazgatójának, könyvtárosának, restaurátorának, tárlatvezetőjének, anyagnyilvántartójának feladatait, munkarendjét a belügyminiszter-helyettes által kiadott parancsban határozták meg.¹⁶

A múzeum törzsanyagát többféleképpen gyarapíthatták, így vásárlással, ajándékozással, cserével, gyűjtéssel, hivatalos átadással, saját előállítással. A parancs tartalmazta azt, hogy a múzeumban csak olyan muzeális tárgyakat lehet tárolni, amely a múzeum valamelyik hivatalos nyilvántartásában szerepelt.

A múzeum történetében az 1997-es év újabb fordulópontot jelentett, mivel 1997. augusztusában a múzeum bezárta kapuit és a múzeum újjászervezéséről 1998-ban született döntés, azonban bővítése mellett újra akkreditálása is szükségessé vált.

1999. április 26-án új névvel, új helyen, új tartalommal nyitotta meg kapuit a Bűnügyi és Rendőrség-történeti Múzeum. A megnyitott múzeum a Budapest Mosonyi u. 7. szám alatti lovas laktanyába került, költözködött át.

A rendőrségi laktanya története.

A rendőrségi lovas laktanyának épületéről érdemes néhány szót szólni. A vöröstéglás, három emeletes, zordon külsejű épületet idestova száz éve csak „Mosonyi utcai rendőrlaktanya” néven emlegetik. A megépítésére 1886-ban hoztak törvényt, s birtokba vételétől a mai napig, a budapesti rendőrség jelentős számú egységének szolgált elhelyezési körletül.¹⁷

A budapesti államrendőrség dinamikusabb fejlesztése és szervezése TÖRÖK János főkapitány nevéhez fűződik. TISZA Kálmán miniszterelnök 1885. március 11-én nevezte ki főkapitánynak a temesvári polgármestert, aki mielőtt elfoglalta hivatalát, tanulmányúton járt Párizsban, Berlinben, Londonban, Bécsben. TÖRÖK János működése alatt állították fel a detektívosztályt, rakták le a bűnügyi nyilvántartás alapjait. TÖRÖK főkapitány szervezte meg és vitte keresztül a gyakorlatban a tolonceljárást. Az ő idejében épült a toloncház, az azzal kapcsolatos fogház, majd a rendőrlaktanya.¹⁸

Ezzel tulajdonképpen eljutottunk a budapesti rendőrlaktanya építésének történetéhez. A belügyminiszter javaslatára a kincstár megvásárolta a fővárosi tanács tulajdonában lévő VIII. kerület Mosonyi–Festetics–Juranics és Lóvásár utcákkal határolt telket, amin megkezdték a tolonc- és fogház, majd a rendőrlaktanya építését. A rendőrlaktanya 1888. február 28-án készült el, méghozzá 500 rendőr és 120 ló befogadására.¹⁹

Az épület történelmi múltja változatos, a XIX. század végén otthont a fővárosi rendőrség alakulatainak, majd a Vörös Órség egy zászlóalja működött a laktanyában a Tanácsköztársaság idején. A két világháború között az államrendőrség karhatalmi alakulatainak nyújtott otthont az épület. 1948 tavaszán a Budapesti Rendőri Órség Főparancsnoksága foglalta el helyét a lovaslaktanyában.²⁰

Jelenleg a Rendőrség-történeti Múzeum a Budapesti Rendőrkapitányság Közrendvédelmi Főosztály állománya és a Bűnügyi Szakértői Intézet birtokolja az épületegyüttest.

A múzeum jelenlegi szervezeti felépítése.

A múzeum történetének folytatásaként megemlíthetjük, hogy 2001. november 5-én a múzeumhoz csatolták a tarnamérai rendőrmúzeumot, amely a továbbiakban Bűnügyi és Rendőrség-történeti Múzeum kiállítóhelye Tarnaméra néven működik.

A tarnamérai gyűjteményanyagot kezelő Bűnügyi és Rendőrség-történeti Múzeum neve 2002. április 1-től megváltozott, továbbra is országos gyűjtőkörű szakmúzeumként Rendőrség-történeti Múzeum néven működik.

2005. július 1-től létrejött a Rendőrség-történeti Múzeum könyvtára a Bp. X. ker. Kerepesi u. 47–49. szám alatt, a volt Budapesti Rendészeti Szakközépiskola könyvtárából az ott lévő könyvvállományal. A múzeum fotó és filmarchívuma 2005 októberében költözött a Kerepesi úti objektumba.

A kiállítási anyag.

A Rendőrség-történeti Múzeumban kiállított anyagok öt nagyobb részre tagolódnak: a Rendőrség története 1848–1945-ig, a Rendőrség története 1945-től napjainkig, kriminalisztikai kiállítás, magyar krimi írók a XX. században, időszakos kiállítás.

„A rendőrség története 1848–1945-ig” című kiállítás a múzeum egyik különtermében kapott helyet. A kiállítás a Magyar Rendőrség megalakulásától kezdődően kívánja bemutatni a kiállított anyag és ismertető táblák segítségével az akkori viszonyokat. A helyiségben időrendi sorrendben vannak elhelyezve a tárgyak, így a tárlatvezetők segítségével azok érthetően és élményszerűen tekinthetők meg. A legelső tájékoztató tábla az 1848-as évek időszakából ad tájékoztatást a látogatóknak. Akkoriban nem volt Magyarországon országosan szervezett rendőrségek, a rendfenntartást éjjeliőrök, strázsák és kapuőrök végezték. A városok fejlődésével szükségszerűvé vált a szervezett, központosított rendőrség felállítása. 1861-től a rendőrségek, mint önkormányzati alakulatok tevékenykedtek. Vitrinbe zárva megtaláljuk az akkori egyik legveszedelmesebb bűnöző RÓZSA Sándor és öccsének RÓZSA Andrásnak a koponyadarabját. A tájékoztatás szerint RÓZSA Sándor rablógyilkos 65 évet élt, körözési papírja alapján megtudhatjuk személyleírását, valamint, hogy 10.000,- Ft fejpénz járt az őt elfogó személynek.

A következő vitrinekben különböző fegyvereket, bilincseket láthatunk, valamint a Belügyminisztérium szervezeti táblázatát és egy eredeti Budapest térképet.

A szomszédos tájékoztató tábla az 1885-ben felállított detektívostályról tájékoztat, amely fontos időpont a Budapesti Rendőrség történetében.

Következő „állomás” az 1919-ben megalapított Vörös Őrség korszaka, a kiállított egyenruha, bizonyítványok, szolgálati utasítások, hírlevelek, körözüvények bűnözőkről, nyilvántartólapok, jegyzőkönyvek és ujjnyomatlapok betekintést nyújtanak a régmúlt egy időszakába.

A kiállítás történeti része konkrét bűncselekményekkel nem foglalkozik, azonban bemutat két bűncselekményt, amely akkoriban példanélküli volt és a napjainkban is megdöbbentőnek számítanak.

Az egyik a mindenki által a történelemkönyvekből ismert MATUSKA Szilveszter merénylete, amelyet a biatorbágyi viadukt felrobbantásával követett el. A viadukton éppen áthaladó vonat lezuhanása sok emberéletet követelt. Megtekinthetők a merénylet után készült eredeti fotók, újságcikkek, valamint az elkövetőről készült fényképek.

A másik KISS Béla bádogosmester rémtettéről számol be, nevezetesen, hogy fenti személy cinkotai műhelyét az I. világháború idején kipakolták és ott 7 db leforrasztott bádoghordót találtak, amelyekben 7 női holttest volt. KISS Bélát a rendőrség sohasem fogta el, mert nevezett a sorkatonai szolgálata során a fronton eltűnt.

„A rendőrség története 1945-től napjainkig” című kiállítás anyagai ugyancsak időrendi sorrendben vannak bemutatva.

1945. utáni években készült és az akkoriban használatos rendőrigazolványok, emléklapok, kitüntetések, fegyverek és írásbeli dícséretetek adnak ízelítőt a kor rendőri működéséről.

Következőkben már 1956. évek táján járunk, az ismertető tábla a forradalmat és az utána következő évek életét kívánja rekonstruálni.

A nemzetőrség megalakulása, majd hirdetések, igazolványok, palackposta, kézigránát, töltények, fegyverek és szórólapok.

A kétnyelvű (magyar-orosz) igazolvány a forradalom utáni időkben készült, használójának szabad mozgást, fegyverviselést és az orosz haderők támogatását biztosította.

A II. világháború utáni időszakot öleli fel a következő kiállítási rész, amely bemutatja a Vörösőrség, Polgárőrség, Rendőrség egyenruháit és felszereléseit. Pénzek, kitüntetések, karszalagok, rangjelzések, útlevelek, hatósági erkölcsi bizonyítvány, rendőrigazolvány és jelvény, valamint az ezekhez kapcsolódó fotók próbálnak bepillantást engedni az akkori rendszer működésébe.

A kiállító terem utolsó részlete az 1989-es rendszerváltásnak és az elkövetkezendő időknek állít emléket, az ismertető táblán tájékoztató az időszakról és a demokratikus rendőrségről. Esküokmányok, emléklapok, dísztör, szolgálati igazolványok, érdemjelek, vasfüggöny sorszámozott darabja és a koronáscímer hirdeti egy új korszak beköszöntét a magyar Rendőrség történetében.

Említést érdemel a mindkét történeti kiállításrészen végigvonuló „arcképcsarnok”, amely az összes magyar belügyminiszter fotóját, nevét és működésük idejét tartalmazza időrendi sorrendben SZEMERE Bertalantól LAMPERTH Mónikáig.

A történeti kiállításhoz nem kapcsolódik szervesen a múzeum egyik félreeső kis helyiségében kialakított gyűjtemény, amely a pártállami relikviákat mutatja be. A kb. 10 négyzetméteres belül üvegfallal körülvett helységbe belépve pártállami tárgyakból álló gyűjteményt tekinthet meg a látogató. Megtekintésekor a tárlatvezető a gyűjteménnyel kapcsolatban fontos adalékokkal szolgált, amelyek közlése nélkül ez a gyűjtemény vegyes érzelmeket kelthet a vendégekben. A relikvia gyűjtemény sajnálatosan méreténél fogva hiányos és csak látványosságként szolgál. Az adott korszak életéről nem ad reális képet és nem tükrözi azt. Az igazán értékes darabokat csak magángyűjteményekben lehet megtalálni, mert azokat a rendszerváltás után főleg külföldiek felvásárolták. A gyűjtemény darabjai munkásőr egyenruha, önkéntes rendőr ruhája, önkéntes rendőr dokumentumai, MÜNNICH Ferenc mellszobra és életpályája, KUN Béláról festmény, ifjú gárdista egyenruhája, kézikönyvek, működési szabályzat, igazolványok, jelvények, zászlók, emléklapok, LENIN-szobor, kitűzők, sportérmek, plakettek.

A múzeum következő bemutatandó jelentősebb része a „Kriminalisztika kiállítás”, mely egy nagyobb teremben található, ahol megfelelően rendszerezve vannak – témák szerint – az anyagok.

A terembe belépve elénk tárul rendőrmotorosok felszerelését és egyenruháit, valamint motorke-
répárjaikat bemutató rész.

Az előbbieket mellett a Köztársasági Őrezred állományába tartozó kormányőrök díszegyenruháját láthatjuk, valamint a rendőrlaktanyában elhelyezett lovas rendőrök egyenruhája és felszerelése is kiállításra került. Közvetlen mellettük a múzeum egyik büszkesége és látványossága a mindenki által ismert Kántor nevű nyomozókutya preparált állapotban tekinthető meg. Külön érdekesség, hogy a televízióban vetített filmsorozatban szereplő kutya valójában csak a film alapjául szolgáló kutya nevét viselte, de nem azonos Kántorral. A filmben szereplő kutyát az életben Tuskónak hívták, nagyobb termetű volt Kántornál, ez is egy „valódi” nyomozókutya volt és ugyancsak megtekinthető Kántor mellett. A tárlatvezető elmondása szerint Kántor 1951–1964-ig teljesített szolgálatot és a legendák szerint, hogy talált kutya volt nem igaz, mert Kántor kutyatelepen született. A két nyomozókutya mellett a kutyás járőrök egyenruhája tekinthető meg.²¹

Továbbhaladva a látogató a terem közepén egy lakásbetörés rekonstruált helyszínét láthatja a színpadon berendezve, ahol a lakás tulajdonosát meggyilkolták az elkövetők. A berendezett helyszín tulajdonképpen a bűnügyi helyszínelői munkát kívánja bemutatni és hangsúlyozni. A szemlebizottság vezetője kijelöli a laborba szállítandó anyagokat és tárgyakat. Külön érdekesség a helyszín korhű berendezésének összeválogatottsága, jelen esetben egy ’70-es éveket idéző lakásberendezés.

A kiállítás technikai eszközgyűjteménye kapcsolódik az előzőekhez, mivel azok a bűnügyi helyszínelők eszköztárát képezik a jelenben és a múltban. A színpad előtt egy múlt század elején használatos rabosító szerkezet került kiállításra, amelyet néhány látogató néha ki is próbálhat. A szerkezet arra szolgált, hogy a bűncselekmény elkövetőjét szemből és oldalról lefényképezzék, amelyet egy szerkezettel oldottak meg, amely a székkal együtt elfordította a fényképezendő személyt. A szerkezet kipróbálása a látogatóknak, főleg a gyerekeknek nagyon nagy élmény, ezt a tárlatvezetőknek a későbbi visszajelzések is igazolják.

A technikai gyűjtemény további tárgyai az ujjlenyomatvételhez szükséges asztal, a jódgőzőlő pumpa, amellyel különböző tárgyak felületéről tudják „előhívni” az ujjnyomokat. A testi fémkereső is nagyon fontos eszköze volt egyes szakterületek helyszínelőinek. Az eszköztárban megtalálhatjuk a helyszín megvilágító szettet, helyszínelő táskáját – benne a szerszámokkal – valamint különböző fényképezőgépeket.

A kriminalisztikai kiállítás további részében egyes konkrét bűncselekmények fényképekkel, történettel és magyarázattal kerültek bemutatásra.

A kiállított és feldolgozott bűncselekmények anyagai rendszerezve vannak nagyobb kategóriák szerint.

Közrend-, élet és vagyon elleni bűncselekmények és balesetek: Gyilkosság, baleset, öngyilkosság? Történet: G. R.-t 1965 elején lakószobájában lőtt fejszerűléssel a padlón fekvő, felöltözött állapotban holtan találták. Halálos sérülése önkéntes cselekmény következménye volt. A fején keresztülhatolt, a falba csapódott lövedék egy egyenesbe esett a bemeneti és kimeneti nyílás irányával. A hüvely meg-

találási helye megfelelt a fegyver hüvelykivetési irányának. A fegyverszakértő véleménye: „a pisztoly üzemképes, emberélet kioltására alkalmas, abból a helyszíni szemlét megelőzően néhány órán belül történt a lövés, a talált hüvely a bűnjelpisztolyból származik.”

A különböző öngyilkosságokról és módjairól fényképek, tárgyak, gyógyszerek, szerszámok, mérgek, jellegzetes áramütési eszközök kerültek kiállításra.

Fognyomok vizsgálata. Történet: 1964. január 14-én a Kálvin téri bisztróban történt betöréses lopás helyszíni szemlén az eljáró hatóság élelmiszerben fognyomot talált. A bűntett helyszínén rögzített fognyomról a szakértő megállapította, hogy az K. J. alsó és felső fogsorától keletkezett. A leírás alatt láthatjuk az ott szereplő élelmiszert és az elkövető fognyomát gipszből kiöntve.

A következő téma a házi készítésű lőfegyverek, amelyekből számos darab a kiállítás részét képezi. Bélyegző hamisítások és okirat hamisítások példákkal és szakvéleményekkel.

- Élet elleni bűncselekmények. Különböző gyilkosságok történetei, fotói, bizonyítékai, makettek, rajzok. Újszülöttek sérelmére elkövetett emberölések.

- Rablások. Postarablások, Taxirablások, Műkinclopások, Betöréses lopások, Csempészet, Orgazdaság, Pénzhamisítások, Sikasztás, Csalás, Lakáscsalás, Tüzelőcsalás, Üzemi lopás, Színesfém lopás, Rongálás, Kéjlopás, Áruházi lopás, Öltözői lopás, Besurranásos lopás, Zsebtolvajlás, Munkásszállói lopás, Irodai besurranásos lopás, Pályaudvari lopás. Minden egyes bűncselekménynél leírás, fényképek, érdekességek.

- Közlekedési bűncselekmények: cserbenhagyás, vonatbaleset, villamosbaleset, repülőbaleset.

A kiállítási rész lezárásaként megtekinthetjük egy régebbi őrszobának a berendezését és személyzetét.

A „Magyar krimi írók a XX. században” című kiállítást 2001-ben nyitották meg és a múzeum egy különálló részét képezi. A kiállításon 86 magyar krimi író életrajzát, műveiknek bibliográfiáját mutatják be. A krimi írók falát 147 író egy-egy könyvének borítója színesíti.

Az időszakos kiállítások megtartására a kriminalisztikai kiállítás terméből leválasztott helyiség szolgál. A 2007. évben az egyik időszakos kiállítás az „Egy évszázad pillanatai – Válogatás rendőrségtörténeti archív fotókból 1860–1960” címet viselte. A kiállítás 2007. januártól–2007. júniusig volt látható.

2007. június és szeptember hónapokban volt megtekinthető a „Vigyázz Magadra!” című kiállítás.

Vándorkiállítások

A Rendőrség-történeti Múzeum több olyan kiállítási anyaggal rendelkezik, amelyek vándorkiállítás formájában az ország különböző pontjain láthatók.

Az egyik vándorkiállítás az „Amit a kábítószerkről tudni kell” címet viseli. A kiállítás célcsoportja a középiskolás korosztály és a hozzájuk kapcsolódó szülői és pedagógusi kör. Célja a kábítószerrel kapcsolatos információk tényszerű bemutatása. Interaktív jellegű kiállítás, ahol a látogatók a hagyományos vizuális megtekintés mellett két számítógépes munkaállomáson kapnak lehetőséget a drog témájú játék és oktatóprogramok hozzáférésére.

A kiállítási anyag 32 db önhordozó installációval és 9 db vitrinnel készült, lehetővé téve, hogy az országban bárhol felállítható és bemutatható legyen. A kiállítási helyszínek megválasztásánál törekednek arra, hogy az adott hely és idő találkozzon a kiválasztott célcsoporttal. A helyszíneken kb. 2 hónapig látható a kiállítási anyag. A kiállítási anyag összeállításában több minisztérium és intézmény munkatársai vettek részt. Az Ifjúsági és Sportminisztérium a kábítószeres fajtáit, illetve a rehabilitációs és utógondozással kapcsolatos információkat mutatta be, az Oktatási Minisztérium a pedagógusoknak szóló szakanyagait kívánta megjeleníteni, a Vám- és Pénzügyőrség a kábítószeres csempészetének, tranzit forgalmának alakulását, valamint a vitrinekben egyes szemléltető eszközöket mutatott be, az Országos Rendőrfőkapitányság a rendőrség kábítószer felderítési tevékenységét, néhány nemzetközi elismerést kiváltó ügyet, a büntetőjogi következményeket, illetve megelőzési programját mutatta be, az Országos Balesetmegelőzési Bizottság a drogfogyasztással kapcsolatos baleset megelőzési anyagot dolgozta fel és mutatta be.

Érdemes megemlíteni a fent bemutatott kiállítás egyszerűsített változatát, amelynek témája megegyezik az előzőével, azonban méretét tekintve lényegesen kisebb és néhány napra kerül kiállításra a helyszíneken.

A másik jelentősebb vándorkiállítás rendőrség-történeti témájú és látványosabb egyenruhával, eszközökkel kívánja az adott helyszínen szemléltetni a történetiséget a teljesség igénye nélkül.

A múzeum vándorkiállításainak „kis kiállítás” kategóriájába azok a kiállítási anyagok tartoznak, amelyeket az adott rendezvény sajátosságainak, témájának figyelembevételével válogatnak össze és állítanak ki rendszerint néhány napra.

A tarnamérai filiálé.

1996. augusztus 31-én Magyarország kultúrtörténeti palettája új színfolttal gazdagodott. A heves megyei Tarnaméran az ALMÁSSY-kastélyban megnyílt a magyar rendvédelem-történeti kiállítás.

A kastélyt az ALMÁSSYak 1780 körül építették barokk stílusban. Az ALMÁSSYaktól a SCHLOSS-BERGER család vásárolta meg. A II. világháború után államosították és általános iskola működött benne. Renoválásakor a meszelés alatt freskókat találtak, ezért műemlékké nyilvánították. Felújításához a helyi önkormányzaton kívül az Országos Műemlékvédelmi Főfelügyelőség is hozzájárult.

A kastély magasföldszintes, téglalap alaprajzú, manzárdtetős, késői barokk épület. Főhomlokzatán a magasföldszintről két-két ablak között egy ajtóval egy-egy félköríves lépcső vezet le a parkba. Szegmentíves szalagkeretes ablakok jellemzik könyöklő párkányokkal, szemöldök díszekkel. A szuterénből ablakok nyílnak a talajszintre. A két lépcsőfeljárt között kétszárnyas ajtó vezet a szuterénbe. A manzárdtetőhöz reá merőlegesen kettős kontyvetők csatlakoznak. A magasföldszintet a szuteréntől keskeny övpárkány választja el. A hátsó homlokzat is oromzatos 3–2–3 tengelyes, közép rizalitjában két ajtóval, melyek klasszicista vasrácsos erkélyre vezetnek.

A szuterén szobái fiókos dongával boltozottak. Középen háromajtós tér csehsüveg boltozatokkal két-két hengeres oszlopon.

A magasföldszintes helyiségek teknőboltozatosak. A nagyterem jobb és bal oldalán két-két egymásba nyíló meszelt szoba. A nagyterem árkádjával egyvonalban lévő tengely mögött öt egymásba nyíló freskós terem van.

A múzeum létrehozásának előzményei voltak, hogy két gyűjtőszervező ember a hevesi kapitányságvezető dr. FRANCICS Ottó és az erki állatorvos dr. GULYÁS István összefogtak és gyűjteményüket 1991-ben a Hevesi Rendőrkapitányságon kiállították.

Bemutatásra kerültek régi fegyverek, tárgyak, archív fotók, korabeli dokumentumok, könyvek és a bűncselekmény megelőzését szolgáló propagandaanyag.

A kiállításnak óriási sikere volt. A kiállított csendőryanag, amely a háború óta itt került elsőként nyilvánosság elé és a fegyverek arattak osztatlan elismerést. A kiállítási tárgyak száma folyamatosan nőtt.

1994-től „DADA” (dohányzás-, alkohol-, drog-, AIDS-ellenes küzdelem) anyaggal bővült a kiállítás.

A kiállított tárgyak gyarapodásával lassan kinőtték a kapitányság auláját, így másik helyszín után kellett nézniük. Az üresen álló tarnamérai kastélyra esett a választás, melyet némi manőverezés után sikerült bérbe venniük.

A múzeum berendezéséhez nem sikerült a kormánytól pénzt szerezni. A berendezéshez szükséges tárlókat selejtként szedték össze a Nemzeti Múzeum pincéjéből. A berendezéshez a Hadtörténeti Múzeum, a tarnamérai ÁFÉSZ dekoratőre és még sokan mások nyújtottak segítséget.

A múzeum berendezése többekben eltér a megszokottaktól, a helyhiány miatt a tárlókba annyi anyagot tettek, hogy sűrölje a zsúfoltság hatását. Kisebb tárgyakat a tárlók előterében ferde dobogókra helyeztek a könnyebb megtekinthetőség kedvéért. Minden tárgyhoz magyar és angol nyelven kiírták a jelentését. A téglalakú tárlók és a barokk freskók közti esztétikai különbség feloldására dr. GULYÁS István lakásáról hozott antik bútorokat helyeztek el a vitrinsoroknál.

A múzeum első termében a csendőrség történetét mutatják be. Különböző fegyverek, láb- és kézbilincsek, csendőr- és pandúr egyenruhák, valamint egy berendezett csendőr őrszoba várja a látogatót. A második teremben század eleji korhű rendőrszoba bútorzattal, rendőregyenruhák a két világháború közötti időszakból. A harmadik teremben mai tábornoki egyenruhák és fegyverek láthatók. A nagyteremben különböző nemzetiségű rendőr-, csendőr sapkák, csákók, sisakok, rendőr motoros és rohamsisakok. A negyedik teremben külföldi rendőr egyenruhák, vállapok és jelvények sorakoznak, a kisteremben külföldi egyenruhák vannak kiállítva.

A nemzetközi teremben sok ezer rendőri karjelzés és jelvény gyűjtemény foglal helyet.

A kastélyban helyet kapott a helytörténeti kiállítás, amely a közösség területéről előkerült római, hunkori, népvándorlás kori, avar kori tárgyakat mutatja be, valamint a környék néprajzának jelentősebb tárgyait tartalmazza.

A tarnamérai múzeum április 1-től október 1-ig várja a látogatót, a belépés díjtalan. A múzeum szervezői a kiállítás kialakításánál arra törekedtek, hogy igény esetén az anyag illetve a mobil installá-

ció teherautón bárhová elszállítható legyen akár Magyarországon, akár külföldön november és március között.

Az archívum és a könyvtár.

A Rendőrség-történeti Múzeum könyvtára a X. ker. Kerepesi u. 47–49. sz. alatt található, mely kb. 430 m² területen helyezkedik el. A könyvtár nem nyilvános könyvtár, évek óta nem rendelkezik költségvetési előirányzattal. A könyvtár jelenleg kb. 50 000 db könyvállománnyal (dokumentum, folyóirat, könyv) rendelkezik, melynek kb. 1/3-ad része szépirodalom. A könyvtárnak kb. 170 beiratkozott olvasója van, a havi látogatottság kb. 60–70 fő, ezen kívül a könyvtár munkatársaihoz mind személyesen, mind telefonon számos megkeresés érkezik különböző témákkal, kutatásokkal, szakdolgozatokkal kapcsolatban.

A könyvtár 1 db számítógépes munkaállomással rendelkezik, amelyen jelenleg a Szirén Integrált Könyvtári rendszer segítségével végzik a könyvtári dokumentumok, könyvállomány számítógépes feldolgozását.

A Rendőrség-történeti Múzeum fotó és filmarchívuma 2005 októberében költözött a Kerepesi úti objektumba, ahol a fotók és filmek tárolásához a szükséges feltételek biztosítva vannak.

A fotóarchívum közel 20.000 fényképet őriz, a filmarchívumban megközelítőleg 3000 tekercs archív celluloid filmtekercset őriznek. Ez kb. 350 film anyagát jelenti. Ezek a filmek az egykori BM Filmstúdióban készültek. Pályázat útján az elmúlt évek során sikerült az NKA támogatásával több, mint 150 filmet digitalizáltatni.

Az archívumban lehetőséget biztosítanak a kutatóknak a filmek megtekintésére, valamint a televíziók, filmstúdiók is gyakorta használnak jeleneteket különböző alkotásokban.

Az archívumban fellelhető legrégebbi képek az 1880-as években készült „rabosító fotók”, melyek fényképész mester műtermében készültek. Érdekes dokumentumok kerültek elő a XX. század elejéről is. Egy album például az akasztás technikáját mutatja be több fényképpel illusztrálva. Több híres fotográfus munkái is megtalálhatóak a gyűjteményben például: MUNKÁCSI Márton, BOJÁR Sándor, INKEI Tibor, RÉV Miklós. Sajnos a hatalmas anyag kutathatóvá tétele még várat magára.

A múzeum fenntartása, felügyelete, működésének jogi alapjai.

A Rendőrség-történeti Múzeum kezdetben a Bűnügyi Technikai Intézethez tartozott, majd fenntartásáról az Országos Rendőr-főkapitányság gondoskodott.

Jelenleg fenntartásáról az ORFK Szóvivői Iroda gondoskodik, felügyeletét az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium látja el, szakmai felügyeletéről a Oktatási és Kulturális Minisztérium gondoskodik.

A múzeum fenntartásához szükséges pénzek egy részét az ORFK biztosítja, a további összegeket pályázatok útján próbálják megszerezni.

Működésének jogi alapjai:

- 1997. évi CXL törvény;
- Belügyminiszter és a művelődésügyi miniszter 2/1967. (MK.1.) BM-MM számú együttes utasítása a Bűnügyi Múzeum létesítéséről;
- Múzeum működési engedély;
- Nyilvántartási szám: M/b/08;
- NKM 11/2002. (IV.13.) NKÖM rendelete muzeális intézményekben foglalkoztatottak szakmai munkaköreinek betöltéséhez szükséges képzési feltételekről;
- 20/2002. (X.4.) NKÖM rendelet a muzeális intézmények nyilvántartási szabályzatáról + melléklet;
- 47/2001. (III.27.) Korm. rendelet a muzeális intézményekben folytatható kutatásról
- 102/1976. (MK.2.) KM utasítás a múzeumok nyilvántartási rendjéről;
- 20/199. (XII.26.) NKÖM rendelete a muzeális intézményekre vonatkozó szakfelügyelet rendjéről.

A múzeum napjainkban.

A múzeumi intézmény egyik legfontosabb jellemzője az ember bemutatása, ebből következik, hogy a múzeum az emberiség találkozóhelye, ahol az adott közösség hétköznapi és szellemi életének története, valamint az a képessége tükröződik, amellyel történelmi múltját saját kora valóságához tudja kapcsolni.

A múzeum létjogosultságát több mint három évszázad igazolta, mely idő alatt mint intézmény központi helyet foglalt el a nyugati civilizáció művelődéstörténetében. Magának a múzeumnak a léte a

múzeum-műtárgy kapcsolaton alapul, születése a tárgyak létezéséhez, valamint ahhoz az igényhez kötődik, hogy azokat egy rendszerben gyűjtsék össze.

Múzeumon ma sokkal összetettebb fogalmat értünk, mint a múltban, mert a múzeum ma olyan rendszer, amely hagyományait tekintve a múltban gyökerezik, ugyanakkor határozottan a jövő felé mutat.

A múlt és jelen közötti összekötő kapocs szerepe teszi fontossá, képessége, amellyel történelmi hagyományait a jelen számára hasznosíthatóvá formálja, valamint felgyorsult világunkkal szemben tanúsított ellenálló képessége.

A múzeum hatóköre a történelme során egyre bővült. Mozdulatlansága ellenére élő intézmény, egy rendszer, amely képes a megújulásra, alkalmazkodásra.

Az elsődleges célja napjainkban, hogy anyagukkal a kulturális élet mind több területére behatoljanak és azt a kultúra közvetítésében vagy a kultúrateremtésben egyaránt hasznosítsák.

A kultúráközvetítő vagy nevelő-ismeretterjesztő funkciót ismerte fel időrendben a legutolsóként.²²

A modern múzeum alapvető funkciói: a kulturális javak újra birtokbavétele, megőrzése, gondozása, kultúrateremtés, kultúráközvetítés.

Napjainkban szükség van arra, hogy a múzeumok olyan jellegzetesen közösségi tevékenységeket is kifejtsenek, mint a kulturális javak gondozása és az oktató-ismeretterjesztő munka.

A múzeum kulturális tájékoztatói eszközzé vált, amely egyidejűleg bemutatja a helyi és kulturális szervezetként az általános értékeket.²³

A fenti gondolatok ismertetésével eljutottunk a Rendőrség-történeti Múzeum közvetítő szerepének megfogalmazásához.

A múzeumnak a közönséggel való kapcsolata az állandó kiállításon keresztül valósul meg, vagyis a tematikusan elhelyezett tárgyak együttese révén. A mondanivaló meghatározása a kiindulópont a múzeum és tevékenységi körének megteremtéséhez. Jelen esetben a Rendőrség-történeti Múzeum kiállításai különböző, de egymással szorosan összefüggő üzeneteket hordoznak. A történeti kiállítások anyagi hordozzák magukban azokat a mondanivalókat, amelyek megtekintése után a látogató a tárlatvezetők segítségével választ kaphat olyan kérdésekre, amelyek a rendőrség létrehozásával és szükségességével foglalkoznak.

A kriminalisztikai kiállítás mondanivalója eltérő az előbbieken megfogalmazottaktól. A jelen rendőrségének működéséről, szerepéről és az emberi élet pótolhatatlanságáról kíván üzeneteket megfogalmazni. Azonban fontos megjegyezni, hogy az üzenetek eltérőek a különböző korú látogatókban. A felnőtt korú látogatók számára a közvetítendő üzenetek könnyebben megérthetőek, míg a fiatalabb korosztály látogatóinak számára fontos a tárlatvezetők magyarázata és nyelvezete, valamint az élményszerű bemutatás.

Az élményszerű bemutatás részét képezi, hogy néhány dolgot kipróbáljanak a látogatók (rabosító gép), vagy a gyerekek a kiállítást a ruhatárból kérhető rendőrmellényben és rendőrsapkában tekintsék meg és Kántor kutyával együtt fotózzák le őket. A kriminalisztikai kiállításon vetített régi rendőrfilmek és fent említett lehetőségek mindegyike a közvetítendő üzenetet nyomatékosítja.

A drogmegelőzési és történeti kiállítások is fontos üzenethordozók, közvetítők, mivel mondanivalójuk az emberek nagy tömegéhez jutnak el.

A múzeum közvetítő feladatának megvalósítása két egymást követő és egymással szorosan összefüggő szakaszra tagolódik: a közvetítendő nevelési és kulturális mondanivaló meghatározására és gyakorlati megvalósítására.

A múzeum látogatottsága.

A látogatottsági adatokat két nagy csoportba oszthatjuk: az állandó kiállítások látogatóinak száma és a vándorkiállítások látogatóinak száma.

A 2007. évben a Rendőrség-történeti Múzeumot 9163 fő látogató tekintette meg, míg a vándorkiállítások látogatóinak számáról csak becsült adatok állnak rendelkezésünkre. A 2007. évben a vándorkiállításokat kb. 50 000 fő látogató tekintette meg.

A látogatók megoszlásáról elmondhatjuk, hogy az iskolás csoportok száma, valamint a külföldi turisták is jelentős számban tekintik meg a kiállításokat.

A múzeum megtekintése ingyenes, korhatár nincs meghatározva.

Azonban a kriminalisztikai kiállítás egyes részeinek megtekintését az általános iskola felső tagozatosainak és az attól idősebb korosztálynak ajánlják.

A személyzet

A Rendőrség-történeti Múzeumban jelenleg 5 fő állandó státuszban dolgozik. Megbízott Múzeum igazgató, közművelődési szakember, múzeumi informatikus és könyvtárosok. A tárlatvezetők megbízási szerződéssel állnak alkalmazásban, akik nyugállományú rendőr- és határőr tisztek és a múzeum anyagairól rendkívül nagy ismeretekkel rendelkeznek, több idegen nyelvet beszélnek.

A múzeum jövőbeli céljai

Az 1997. évi CXL törvény 42. §-a szerint a múzeum feladata többek között a kulturális javak meghatározott anyagának folyamatos gyűjtése ... stb. is. A Rendőrség-történeti Múzeum kriminalisztikai állandó kiállításában az 1950-es évektől mutatják be a hírhedt bűnügyeket is, azonban a kiállított bűnügyek közül az utolsó 1995-ből való. A kriminalisztikai gyűjtemény fejlesztéséhez feltétlenül szükséges 1 fő bűnügyi főreferensi státus biztosítása, akinek a feladata elsősorban napjaink bűnügyeinek figyelemmel kísérése, bíróságokkal, kapitányságokkal való kapcsolattartás, illetve a kiválasztott bűnügyek iratainak-, a dokumentumokhoz kapcsolódó bűnjelek bekérése, az ezzel kapcsolatos ügyintézés, nyilvántartás, bűnjelkezelés. A 11/2003. (V.8.) IM-BM-PM együttes rendelet – „a lefoglalás és a büntetőeljárás során lefoglalt dolgok kezelésének, nyilvántartásának, előzetes értékesítésének és megsemmisítésének szabályairól, valamint az elkobzás végrehajtásáról...” – 95. §-a rendelkezik többek között arról, hogy az oktatáshoz, kiállításhoz, tudományos feldolgozáshoz felhasználható bűnjeleket a Rendőrség-történeti Múzeumban kell elhelyezni, illetve azokat a bűnjeleket is a múzeumban kell elhelyezni, amelyeket a Rendőrség-történeti Múzeum külön iratban kér. Sajnos ezen bűnjelek bekérésére sincs lehetőség a személyi feltételek hiánya miatt.

2004 óta a könyvtár alig gyarapodott, így nagyon nagy szükség lenne a 2004 óta megjelent szakmai könyvek megvásárlására.

Az integrációra való tekintettel 2008. évben az archívumban lévő határőr filmek digitalizálására is pályázatot kíván a múzeum benyújtani a Nemzeti Kulturális Alapprogram Igazgatóságához.

A hatalmas fotóanyag kutathatóvá tétele is még várat magára, mert ennek feltétele egy adatrögzítő munkatárs szerződtetése, aki szakmai irányítás mellett gépre vinné a fotóállományt.

A Rendőrség-történeti Múzeum kriminalisztikai állandó kiállításának helyet adó termében több mint négy éve nem működik a mennyezeti világítás (a vezetékek elavultak és tűzveszélyesek). Ebben a teremben a világítás spotlámpákkal lett megoldva, ami nem egyenértékű a mennyezeti világítással. Sajnos a látogatók (különösen esős időszakokban, illetve télen) rendszeresen panaszkodnak, hogy nem megfelelő a világítás.

A Rendőrség-történeti Múzeum működési engedélyét 1999. április 23-án kapta meg, melyet a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma állított ki. A ma már Oktatási és Kulturális Minisztérium álláspontja szerint jelenleg Magyarországon ma múzeumi működési engedélyt csak az a múzeum kaphat, amely rendelkezik legalább 1 fő muzeológusi státussal. Ennek hiányában a múzeumot „visszami-nósíthatják” és visszavonhatják működési engedélyét.

Jelenleg a Rendőrség-történeti Múzeum muzeológusi státussal, munkatárssal nem rendelkezik. Ahhoz, hogy a fenti törvényben meghatározott alapvető múzeumi feladat ellátását biztosítani tudják, feltétlenül szükséges 1 fő muzeológusi státus biztosítása.

További kitűzött célok között szerepel A Rendőrség-történeti Múzeum Kriminalisztikai Állandó Kiállításának bővítése az „Elmúlt évek hírhedt bűnügyei” c. kiállítás bemutatásával a 2008. évben.

Az intézmény története vizsgálatának egyik fő kérdése, hogy mekkora jelentősége van a rendőrségi múzeumnak napjainkban. A feltett kérdésre viszonylag egyszerű a válasz. Hazánkban az egyetlen létező a bűnnel, bűnüldözéssel és bűnmegelőzéssel és az ezekkel kapcsolatos témákkal foglalkozó múzeum, így a szakmúzeumok „kínálatában” fontos szerepet tölt be, figyelemmel arra a tényre, hogy a fejlettebb országokban több nagyvárosban találunk hasonló múzeumot. Számos országban felismerték már, hogy a rendőrségi múzeumoknak és az általuk közvetített üzeneteknek jelentős szerepe van a társadalomban, főleg az oktató-ismeretterjesztő munkában. Ez annál inkább is fontos, mert globalizált világunkban a bűnözés egyre nagyobb mértékben növekszik és szükség van arra, hogy a fiataloknak minél korábban olyan értékeket közvetítsenek, amelyek elsajátításával a társadalom hasznos és törvénytisztelő tagjaivá váljanak később.

A fenti tényekkel kapcsolódhatunk a szakdolgozat másik fontos kérdéséhez, hogy milyen értéket közvetít ez a múzeum a társadalom irányába. Legfontosabb közvetített értékek az emberi élet, a testi épség, amelyek védelme a Rendőrségnek mindig az első feladatai között volt, van és lesz a jövőben. Másik nagyon fontos közvetített érték a biztonság, amelyet önállóan nem tud biztosítani magának az emberiség, így biztosításában és fenntartásában jelentős szerepe van a Rendőrségnek a világon min-

denhol. A bűn az ember létezésé óta jelen van és megfékezésének érdekében az emberek belső érték-rendszerére kell hatást gyakorolni. A fiatalok nevelése, belsőjük formálása a legfontosabb, hogy segítséget kapjanak egy olyan úton elindulni, amelyen végighaladva később a múzeum által közvetített értékek célhoz érjenek.

Ezért a Rendőrség-történeti Múzeumnak a jövőben nagyobb jelentőséget kell tulajdonítani az iskolások oktatásában, valamint a múzeumot egyre szélesebb körben szükséges „reklámozni”, hogy rendeltetését a jövőben hatékonyabban betöltsse.

Kutatásaim során a Rendőrségi Technikai Kutatóintézet Könyvtárának és a múzeum könyvtárának tulajdonában lévő anyagokat, könyveket használtam fel, valamint a Rendőrség-történeti Múzeum megbízott igazgatójának és dolgozóinak segítségével a múzeumban gyűjtött tárgyakat és az általuk rendelkezésemre bocsátott anyagokat és tapasztalatokat, elmondottakat hasznosítottam. Segítségüket ezúton is köszönöm.

Jegyzetek:

- ¹ 13.517/1872. BM. r.; 1881/XXI. tc.; 1896/XXXIII. tc.; 1897/XXXIV. tc.; 24.300/1897. IM. r. (a hivatal működését 1909. január elsején kezdte el.)
- ² PARÁDI 1996: 76-77.p.
- ³ BORBÉLY–KAPY: 157.p.
- ⁴ VÁMBÉRY
- ⁵ Loc. cit.
- ⁶ BORBÉLY–KAPY: op. cit. 30.p.
- ⁷ 2.001/1908. IM. r. III. A bűnügyi múzeumokra vonatkozó rendelkezések végrehajtása a királyi bíróságok hatásköréhez tartozó bűnügyekben. 8.§.
- ⁸ BORBÉLY–KAPY: op. cit. 154.p.
- ⁹ Loc. cit. 193-194.p.
- ¹⁰ Loc. cit. 195.p.
- ¹¹ PARÁDI 1993
- ¹² Loc. cit.
- ¹³ SZILVÁSI
- ¹⁴ Loc. cit.
- ¹⁵ 2/1967. (MK.I.) BM-MM. ut.
- ¹⁶ 1/1978. sz. BM. pcs.
- ¹⁷ 1886/XV. tc.
- ¹⁸ 9.389/1885. BM. r.
- ¹⁹ Vö. 13. jegyzettel
- ²⁰ Loc. cit.
- ²¹ GAZSÓ
- ²² BINNI–PINNA
- ²³ TAMUSNÉ

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

MONOGRÁFIÁK

BINNI–PINNA	— Lanfranco BINNI–Giovanni PINNA: <i>A múzeum. Egy kulturális gépezet története a XVI. századtól napjainkig.</i> [Museo: storia e funzioni di una macchina culturale dal „500 a oggi.”] Ford. PINTÉR Judit. Budapest, 1986, Gondolat.
BORBÉLY–KAPY	— BORBÉLY Zoltán–KAPY Rezső: <i>A hatvan éves magyar rendőrség 1881-1941.</i> Budapest, 1942, Halász Irodalmi- és Könyvkiadó Vállalat.
GAZSÓ	— GAZSÓ Rita: <i>Kántor és Taskó a Keletinél.</i> Budapest, 1986, Gondolat.
PARÁDI 1996	— PARÁDI József et al. (szerk.): <i>A magyar rendvédelem története.</i> Budapest, 1996 ² , Osiris.
SZILVÁSI	— SZILVÁSI Ferenc: <i>Rendőrlaktanya a Mosonyiban 1886-1986.</i> Budapest, 1986, BM Könyvkiadó.
TAMUSNÉ	— TAMUSNÉ MOLNÁR Viktória: <i>Személyiségfejlesztés múzeumi órákon.</i> Szeged, 2004, Módszertani Közlemények Baráti Társasága.
VÁMBÉRY	— VÁMBÉRY Rusztem: <i>A bűnügyi Múzeumokról.</i> Budapest, 1899, Franklin.

TANULMÁNYOK

PARÁDI 1993	— PARÁDI József: A magyar rendőrség hagyományai. In DÁNOS Valér (szerk.): <i>Rendőrség és társadalom. A rendszerváltás magyar rendőrsége.</i> Budapest, 1993, Hans Seidler Alapítvány – Batthyányi Lajos Alapítvány. /Társadalmi és rendészeti szervek./ A tanulmány korábbi változata 1993-ban Budapesten hangzott el.

JOGSZABÁLYOK

1881/XXI. tc.	— 1881/XXI. tc. a Budapest-fővárosi rendőrségről.
1886/XV. tc.	— 1886/XV. tc. a Budapest-fővárosi Magyar Királyi Államrendőrség részére Budapesten építendő laktanya tárgyában.
1896/XXXIII. tc.	— 1896/XXXIII. tc. a bűnvádi perrendtartásról.
1897/XXXIV. tc.	— 1897/XXXIV. tc. a bűnvádi perrendtartás életbeléptetéséről.

- 13.517/1872. BM. r. — 13.517/1872. BM. r. a bűnvádi eljárás ideiglenes szabályozásáról.
9.389/1885. BM. r. — 9.389/1885. BM. r. a tolonczozás tárgyában.
24.300/1897. IM. r. — 24.300/1897. IM. r. az Országos Bűnügyi Nyilvántartási Hivatal felállításáról.
2.001/1908. IM. r. — 2.001/1908. IM. r. a büntetőtörvénykönyvek és a bűnvádi perrendtartás kiegészítése tárgyában.
2/1967. (MK.I.) BM-MM.ut. — 2/1967. (MK.I.) BM-MM. ut. a Bűnügyi Múzeum létesítéséről.
1/1978. BM. pcs. — 1/1978. BM. pcs. a Bűnügyi Múzeum ügyrendjének kiadásáról

TECHNIKAI RÖVIDÍTÉSEK:

- BM. — Belügyminisztérium(i)
IM. — Igazságügyi Minisztérium
MM. — Művelődésügyi Minisztérium
pcs. — parancs
r. — rendelet
tc. — törvénycikk (törvény)
ut. — utasítás